

مؤسسه گفت‌وگوی ادیان و بنیاد صلح ساساکاوا برگزار کردند:

کنفرانس نقش دین در جامعه ایران و ژاپن

آیین چندخدایی، در تاریخ ژاپن ایزدان بسیاری پدید آمدند که گفته می‌شود تعداد آنها به هشت میلیون می‌رسد. البته این اغراق آمیز است، اما وقتی در ژاپن قومی بر قوم دیگر تسلط پیدا می‌کرد، برای جلوگیری از خشم خدایان قوم مغلوب شده، قوم مسلط، خدایان آنها را نیز می‌پرستیدند و به این ترتیب خدایان بسیاری در ژاپن پدید آمدند. بنابراین، مفهوم خدا در ژاپن کاملاً با یکتاپرستی متفاوت است.

وی بار دیگر با اشاره به اهمیت معنای پل در فرهنگ ژاپن، گفت: اکنون به‌منظور ارتباط دادن خدایان مختلف به یکدیگر مفهوم پل اندکی تغییر کرده است. در دوران اولیه مفهوم پل برای ارتباط خدا با انسان به کار می‌رفته اما در دوران بعدی این مفهوم برای اتحاد خدایان و ارتباط آنها با انسان به کار برده شد.

ماتسوموتو تصریح کرد: در حال حاضر ۷۰ هزار مسلمان در ژاپن زندگی می‌کنند که از این میان ۴۰ هزار نفر از کشورهای مسلمان به ژاپن آمده‌اند و ۳۰ هزار نفر از آنها ژاپنی‌هایی هستند که به دین اسلام گرایش پیدا کرده‌اند و احتمال دارد به تعداد آنها افزوده شود. ژاپن در واقع موزه ادیان جهان است.

در ادامه کنفرانس دکتر محمدجواد ناطق‌پور، استاد جامعه‌شناسی دانشگاه تهران، موضوع سخنرانی خود را به «بحث اسلام و تعلق اجتماع اختصاص داد. وی درباره ساختار معارف اسلامی و تأثیر آن بر زندگی اجتماعی انسان اظهار داشت: در دو قرن اخیر بسیاری از شرق‌شناسان در زمینه ساختار فکری معارف اسلامی و نیز اثرات اجتماعی آن مطالعات قابل توجهی داشته‌اند.

پل رودخانه که دو طرف رود را به هم پیوند می‌دهد. هاشی به‌معنای چوبی که ژاپنی‌ها با آن غذا می‌خورند نیز هست، به این معنا که نعمت خدا را به دهان انسان می‌رساند. معمولاً جلو معابد شینتو پل می‌زنند، به این مفهوم که بین چیزهای قدسی و غیرقدسی، یا میان زمین و آسمان پیوند وجود دارد.

وی در ادامه تأکید کرد که در ژاپن رابطه میان انسان و خدا (کامی) بسیار نزدیک است و این یکی از ویژگی‌های آیین چندخدایی است.

او افزود: مردم کشورهای دیگر گمان می‌کنند ژاپنی‌ها دین ندارند، در صورتی که اصلاً چنین نیست. در ژاپن مردم نظر خاصی نسبت به خدا دارند. پایه و اساس اندیشه دین‌های ژاپنی، آیین چندخدایی و آنیمیزم، اندیشه‌ای که تمام پدیده‌های طبیعت را دارای روح می‌داند است.

وی در ادامه چگونگی شکل‌گیری نژاد ژاپنی را تشریح کرد و گفت: نژاد ژاپنی از دو دسته اصلی تشکیل شده‌اند: نژاد دریایی (ایزومو) و نژاد کشاورز (ایسه). نژاد کشاورز بیشتر به قدرت‌های زنانه قائل است که در واقع همان قدرت زایش است. در معابد نژاد کشاورز بیشتر نمادهای زنانه از قبیل مو، آینه یا شانه زنانه به‌عنوان نماد پرستش می‌شوند. در مقابل نژاد دریایی بیشتر خدایانی را می‌پرستند که نشانی از دریا داشته باشند، مثل صدف یا مار دریایی. پس می‌بینید خدایی که در ژاپنی به آن کامی گفته می‌شود با الله و God تفاوت دارد و قدرت متعالی نیست.

ماتسوموتو سپس افزود: براساس اندیشه آنیمیزم و

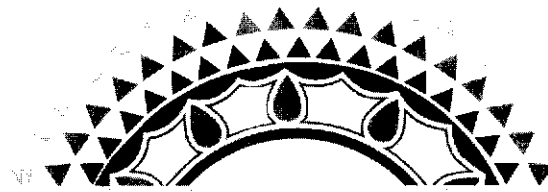
کنفرانس نقش دین در جامعه ایران و ژاپن که از سوی مؤسسه گفت‌وگوی ادیان و بنیاد صلح ساساکاواوی ژاپن برنامه‌ریزی شده بود، ۲۶ آبان‌ماه، در هتل لاله برگزار شد.

سیدمحمدعلی ابطیحی، رئیس مؤسسه گفت‌وگوی ادیان در مراسم آغاز به کار این کنفرانس، گفت: شاید یکی از آرام‌ترین بخش‌های دنیا، آسیا باشد. از زمانی که ایران به وجود آمد، ما مجموعه‌های متدین بوده‌ایم، به‌خصوص آیین زرتشت که با بی‌ادعایی در این مجموعه قرار داشته است.

وی در ادامه اظهار داشت: اگر منطقه خاورمیانه را که مرکز درگیری‌های دینی بوده، از این بخش آسیایی جدا کنیم، در مابقی بخش‌های آسیا سوءاستفاده از دین کمتر به چشم می‌خورد، منطقه آسیا به‌عنوان یک نقطه آرام برای مبنای معنوی است و می‌تواند الگویی برای دیگر کشورها نیز باشد. متأسفانه در نقاط مختلف جهان مدیریت دین را افراط‌گرایان برعهده دارند و این بسیار به دین آسیب رسانده است.

ابطیحی در پایان ضمن ابراز امیدواری از نتایجی که این جلسه خواهد داشت، خواستار تعامل بیشتر نمایندگان ادیان مختلف شد.

در ادامه کنفرانس، پروفیسور کنیشی ماتسوموتو، به تبیین پدیده چندخدایی در زندگی اجتماعی ژاپنی‌ها پرداخت. وی در ابتدا به تشریح معنای پل (یا به زبان ژاپنی هاشی) پرداخت و گفت: پل در زبان ژاپنی به‌معنای ابزاری است که دو چیز را به هم وصل می‌کند، مثل رنگین‌کمان که آسمان را به زمین متصل می‌کند و یا

در این مطالعات بر این نکته تأکید شده که ساختار آیین اسلام به نحوی انتظام یافته که فرآیند زندگی انسان را پیش از تولد تا مرگ و پس از آن مورد توجه دقیق قرار داده و برای آن اندیشه، الگو، روش و دستورات لازم را ارائه کرده است. در یک کلام رستگاری انسان در آخرت در گرو رستگاری وی در زندگی در این جهان است. به همین دلیل بخش مهمی از معارف و دستورات اسلام به تبیین روش‌های زندگی اجتماعی و فردی ایده‌آل و مطلوب جهت تحقق الگوی کمال و انسان شایسته در دنیا و رستگاری وی در آخرت اختصاص یافته است.

این استاد دانشگاه افزود: ابعاد اجتماعی اسلام و توجه این آیین الهی به زندگی مناسب اجتماعی و نیز تحقق جامعه مبتنی بر تعالیم الهی و قسط و عدل از نکات مهمی است که در آیات قرآن، روایات و احادیث به آن توجه جدی شده است. برقراری شبکه مناسب ارتباط اجتماعی، ارزش‌های انسانی، اعتماد عمومی و نیز مشارکت جمعی در زندگی اجتماعی از جمله مواردی است که اسلام مورد توجه خاص قرار داده است.

وی یادآور شد: در یک رویکرد نسبتاً جدید به زندگی اجتماعی و با توجه به تحولات اجتماعی در جامعه، مفهوم "تعلق اجتماعی" می‌تواند به‌عنوان دیدگاه کارآمد در بسیاری از تحولات و به‌ویژه توسعه اجتماعی مطرح شود. این مفهوم که در قالب‌های مختلف در متون و معارف اسلامی آمده است، نوعی احساس و گرایش عمیق درونی در فرد است که موجب هم‌هویتی فرد با جامعه می‌شود، به نوعی که نمی‌تواند در قبال تغییرات و تحولات اجتماعی بی‌تفاوت باشد و تلاش می‌کند به‌نحوی در رشد و توسعه جامعه خود مشارکت کند.

دکتر ناطق‌پور افزود: کاهش احساس "تعلق اجتماعی"، موجب بروز مسائل گوناگون اجتماعی از جمله مهاجرت‌های بی‌رویه، عدم توجه به قانون و هنجارهای اجتماعی، گسترش روحیه نفع‌طلبی فردی و در نهایت بحران در جامعه و مدیریت اجتماعی می‌شود. در مقابل افزایش احساس "تعلق اجتماعی" به مسؤلیت‌پذیری فرد در قبال جامعه و به دنبال آن مشارکت اجتماعی و در نهایت توسعه جامعه منجر می‌شود. این نکته را نیز باید افزود که "تعلق اجتماعی" در گرو تحقق "سرمایه اجتماعی" است که مجموعه‌ای منسجم و به‌هم‌پیوسته از ارزش‌ها، هنجارها، مشارکت و یاری شبکه ارتباطات درون جامعه، آگاهی و نیز اعتماد اجتماعی است.

سخنران بعدی کنفرانس، دکتر ویلیام پیرویان، در سخنرانی خود با عنوان "فرقه‌ها و گروه‌های مسیحی در ایران"، اظهار داشت: از اوایل قرن پنجم، اختلافات عاملی شد که مسیحیت دچار انشقاق شده و به سه شاخه: ارتدوکس، دیوفیزیسم (دو طبیعتی) و منوفیزیسم (وحدت طبیعت) تقسیم شود. پس از این

انشقاق، کلیسای ایران مستقل و به نام کلیسای دیوفیزیت، کلیسای جامع تبشیری شرق، کلیسای نسطوری، کلیسای پارس و اکنون کلیسای شرق آشوری خوانده شد.

وی افزود: دومین کلیسای مسیحیت ایران کلیسای ملی ارمنستان یا کلیسای گریگوری است. البته این کلیسا بعدها وارد ایران شد. این دو کلیسا از قرن نوزدهم به بعد مورد هجوم کلیساهای غربی قرار گرفتند، اما موفق شدند خود را حفظ کنند. پروتستان‌های آمریکا، کلیسای ارتدوکس غربی (کاتولیک روم)، کلیسای ارتدوکس شرق (روسیه) و دیگر فرقه‌ها و کلیساهای از قرن نوزدهم میلادی در قلمرو کلیساهای ایران مداخله داشتند و تعداد قابل توجهی از پیروان آنها را از پیکر کلیساهای اصلی جدا و به کلیساهای خود وابسته کردند. اکنون پس از این تحولات در ایران، چند کلیسای مختلف در دو گروه عمده فرهنگی فعالیت دارند که عبارتند از: آشوریان و ارمنه. ۵۰ درصد آشوریان پیرو کلیسای شرق آشوری و اکثریت بیشتری از ارمنه کماکان وابسته به کلیسای ملی خود، کلیسای گریگوری، هستند.

دکتر پیرویان در ادامه افزود: دیگر کلیساهای فرقه‌های مسیحیت در ایران عبارتند از: کلیسای ارتدوکس غربی یا کلیسای کاتولیک رومی - که در میان آشوری زبان‌ها و ارمنی زبان‌ها فعالیت دارد و دارای پیروان قابل توجهی از این دو گروه است. کلیسای ارتدوکس شرقی (روسیه، یونان) - که اکنون در بین آشوریان و ارمنه تقریباً فاقد عضو است. کلیساهای لوتری آلمان، آمریکا و سوئد - که اکنون فاقد فعالیت هستند و مخصوصاً پس از انقلاب این کلیساهای در ایران تعطیل شدند. کلیسای انگلیکان کاتربری (اسقفی انگلیسی) - که در میان فارسی‌زبانان فعال و در بین گروه‌های فرهنگی آشوری زبان و ارمنی زبان فاقد اعضای قابل توجه است - و کلیسای ادونتیسست که اکنون فعالیت ندارد.

طبق برنامه، سخنران بعدی کنفرانس پروفیسور "یاسواکی نارآ" بود که به دلیل بیماری نتوانست در کنفرانس شرکت کند، اما خلاصه مقاله ایشان ارائه شد. وی در مقاله‌ای با عنوان "بودیزم و زندگی دینی در میان مردم ژاپن"، به بررسی وضعیت بودیزم در ژاپن پرداخت. بودیزم دینی است که شاکيامونی بودا در قرن پنجم پیش از میلاد آن را بنیاد نهاد. در تاریخ بودیزم دو گرایش تبلیغی دینی مشاهده می‌شود: یکی بودیزم جنوبی یا سنتی که در کشورهای آسیای جنوب شرقی، مثل سری لانکا و تایلند رواج دارد و دیگری بودیزم شمالی که در قرن اول میلادی به‌وجود آمد و در واقع یک اصلاح مذهبی بود. این بودیزم در کشورهای چین، ژاپن و کره گسترش پیدا کرد و فرقه‌های مختلفی از آن رواج یافته اما یک عنصر مشترک در میان این فرقه‌ها وجود داشت و آن احترام به بودا و قانون جهانشمول

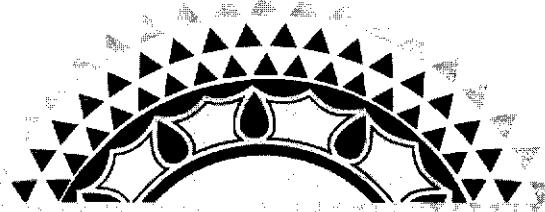
اوست.

در ادامه مقاله پروفیسور نارآ آمده بود: یکی از ویژگی‌های بودیزم ژاپن تنوع فرقه‌ها و به‌هم‌آمیختگی شینتو با بودیزم است. آیین شینتو، آیین اصیل ژاپن است که تمام پدیده‌های جهان را مظهر خدا می‌داند، در صورتی‌که بودیزم یک آیین جهانی است. وی سپس به تبیین این امر پرداخت که چرا در ژاپن فرقه‌های دینی زیادی وجود دارد و از معنی بودا شروع کرد: بودا فردی است که به حقیقت دست یافته و به معرفت رسیده است؛ شخصی که به قانون یا کنش جهان آگاه است. در دوره‌های بعد بوداهای مختلفی آمدند و آیین‌های متفاوتی را بنیاد نهادند. در آیین بودیزم مرحله قبل از بودا شدن را "بودی ستوه" می‌نامند. بوداها و بودی ستوه‌های زیادی آمدند، اما هیچ‌کدام با هم اختلاف ندارند و در واقع مکمل یکدیگرند. علت اینکه در ژاپن فرقه‌های مختلفی وجود دارد این است که کتاب‌های مختلفی از بوداهای مختلف موجود است و از این لحاظ می‌توان گفت ایمان بودایی بیشتر جنبه فردی و شخصی دارد.

در پایان مقاله با اشاره به تفاوت‌های اسلام و بودیزم تصریح شد: در بودیزم معادل شریعت در اسلام وجود ندارد و در هیچ کجای کتاب‌های بودایی گفته نشده که افراد در زندگی روزمره خود چگونه رفتار کنند، زیرا داورى درباره ارزش‌ها برعهده پیروان بودیزم است. در بودیزم مفهوم جهاد، اندیشه اتحاد دین و سیاست و زکات هم وجود ندارد. به این ترتیب میان جهان‌بینی بودیزم و اسلام، تفاوت بسیاری دیده می‌شود.

از این رو باید اندکی روی ضرورت و عملی بودن گفت‌وگوی ادیان تردید کنیم، اما من امیدوارم ایده

گفت‌وگوی ادیان گسترش یابد.

سپس پروفیسور "دایسبورو هاشیزومه" درباره ادیان جدید و گرایش‌های دینی ژاپنی‌های عصر حاضر، سخن گفت.

وی در ابتدا گفت: مذاهب جدید در ژاپن مذهبی هستند که به رسمیت شناخته شده‌اند. حدود هزار سال پیش یک راهب بودایی کتابی تألیف کرد با عنوان خلاصه‌ای از هشت مذهب.

پروفیسور دایسبورو هاشیزومه مذاهب جدید بعد از اصلاحات میچی در سال ۱۸۶۸ را به سه دوره تقسیم کرد: دوره اول دوره اصلاحات میچی (۱۸۶۸) بود، دوره دوم بعد از شکست ژاپن در جنگ جهانی دوم (۱۹۴۵) اتفاق افتاد و دوره سوم از سال ۱۹۸۰ تاکنون جریان دارد. در اصلاحات میچی خدایان و بوداها از همدیگر جدا شدند.

این مفهوم جدایی، با فرهنگ سنتی ژاپن متفاوت بود. در آیین شینتو هرکس می‌تواند صدای خدا را بشنود و در این حالت آیین جدیدی را به وجود آورد. در تاریخ ژاپن آیین‌های جدید تحت‌فشار دولت قرار دارند، زیرا آنها بدون واسطه امپراتور توانستند صدای خدا را بشنوند و این امر برای حاکمان ژاپن مناسب نبود.

وی افزود: در حال حاضر یک انجمن مذهبی بزرگ وجود دارد که گفته می‌شود ۱۰ درصد جمعیت ژاپن عضو آن هستند. آنها باور دارند که نیچرن بودایی حقیقی است و بسیاری از انجمن‌ها نیز به این فرقه تعلق دارند. دکتر "خلیل قنبری" آخرین سخنران کنفرانس، همزیستی مسالمت‌آمیز را یک ضرورت اجتناب‌ناپذیر در عصر جدید دانست و اظهار داشت: عارفان بیش از همه به گفت‌وگو میان ادیان پرداخته‌اند و صدای گفت‌وگو بیش از همه در میان عارفان و آن‌ها هم از هند به گوش می‌رسد. از آنجا صدای داراشکوه عارف مسلمان قرن یازدهم هجری، ی‌رطین است. او از اولین کسانی است که اوپانشادها - متن مقدس هنلوان - را به زبان فارسی ترجمه کرد و در مطالعات تطبیقی همانندی‌هایی را بین آموزه‌های هندوئیسم و اسلام نشان داد. در قرن پانزدهم

نیز به بافنده‌ای مسلمان به نام کبیر برمی‌خوریم که سنت‌های صوفیانه اسلام را با سنت‌های بهکتی دین هندو در خود یگانه کرد.

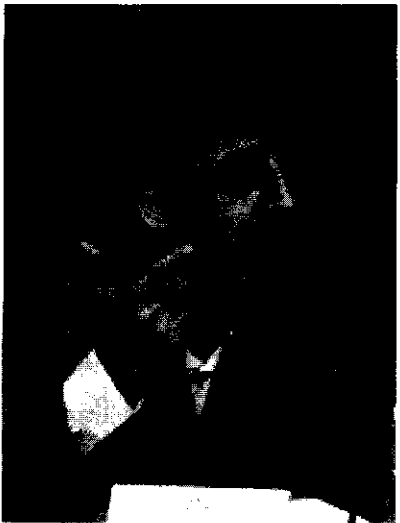
دکتر قنبری افزود: فرق دیروز با امروز آن است که اکنون دیگر ضرورت همزیستی مسالمت‌آمیز و بالاتر از آن گفت‌وگو تنها در کشورهایی چون هند احساس نمی‌شود. توسعه روزافزون فناوری و اطلاعات چنان ملت‌ها را به هم نزدیک کرده که دیگر پیروان ادیان نمی‌توانند یکدیگر را نادیده بگیرند. اگر تا همین چند دهه قبل کشور و پرچم، هویت‌بخش ملت‌ها بود و زندگی مشترک جهانی، ملت‌ها و دولت‌ها را به تأسیس سازمان ملل کشاند، امروزه دین سربرآورده و ملت‌ها گویا می‌خواهند بار دیگر زندگی مشترک را در پرتو ادیان تجربه کنند. تشکیل پارلمان ادیان جوانه‌های این آرزوست.

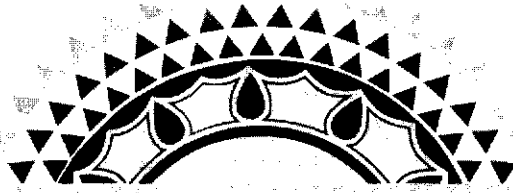
وی از میان تلاش‌هایی که در دین‌پژوهی در غرب صورت گرفته دو تلاش را بیش از بقیه جدی و جالب‌توجه دانست: نخست، آن دسته از مطالعات تطبیقی که با رجولف آغاز شده و دوم، نظریه‌پردازی‌هایی که در حوزه فلسفه دین به نام پلورالیسم، تنوین و تنسیق شده است. این دو حوزه دین‌پژوهی سخت به هم گره خورده‌اند، به‌طوری‌که هر دستاوردی در مطالعات تطبیقی، داده‌ای حیاتی برای فیلسوف دین است و هر نظریه‌ای چون پلورالیسم دینی نیز، بی‌اری‌رسان مطالعات تطبیقی است. بیش از نیم قرن است که مطالعات تطبیقی تلاش می‌کند نشان دهد تفاوت‌ها، اختلافات، تنوع و گونه‌گونی مربوط به ظاهر ادیان است نه ویژگی ذاتی آن. کافی است تا لایه‌های سطحی هر دینی را کنار زبید تا خود را در اقلیمی بیابید که در آن همه تنوع و کثرت‌ها رنگ باخته است. دینداران هر دینی، بی‌شک، شکل‌های متمایزی در زندگی دارند، اما این همه ظاهر دینداری است و در باطن همه یگانه و یکدل‌اند.

دکتر قنبری تأکید کرد: به یقین، پژوهش‌های تطبیقی اتو و دیگران ما را به دنیای ناپیدایی می‌برند که تا به امروز بکر و دست نخورده است. امروزه دریافته‌ایم دنیای زیست تنها دنیای مردمان معمولی (دنیای تکثر و گونه‌گونی)، نیست. دنیایی دیگر نیز هست که در آنجا میان مسیحی و هندو، هندو و مسلمان، مسلمان و داتویی و بودایی و مسیحی همزیستی مسالمت‌آمیز و مهمتر از آن، همسخنی برقرار است. اگر دیروز بعد زمان و مکان بین شکره و ابن‌عربی فاصله انداخته، مانع آن شده بود که ملت‌ها خود را روحی واحد در کالبد‌های مختلف ببینند، امروزه دین‌پژوهان آنها را از تاریخ بیرون کشیده‌اند و با بازخوانی اندیشه‌هایشان، عالم هستی را چنان معبدی می‌بینیم که همه پیروان ادیان زیر یک سقف، در کنار یکدیگر و در یک صف همخوان و هم‌آوایند. وقتی که در برابر این همه

پژوهش‌های تطبیقی قرار می‌گیریم، نمی‌توانیم از اعتراف به وحدت سرباز زنییم، اما این تازه آغاز راه است. باید به این پرسش پاسخ دهیم که وحدت چه چیز؟ آیا لزوماً باید وحدت ادیان را نتیجه گرفته یا آنکه از وحدت عنصر فرهنگی دیگری دفاع کنیم؟ این پرسش وقتی جدی می‌شود که می‌بینیم در این آثار، همه افرادی که با هم مقایسه شده‌اند، عارف بوده‌اند، اما به آسانی نمی‌توان گفت که به جای "وحدت متعالی ادیان"، بهتر است بگوییم "وحدت متعالی عرفان"، زیرا همه این عارفان دیندار نیز بوده‌اند.

وی درباره سه نگرش درباره تنوع ادیان، یعنی انحصارگرایی، شمول‌گرایی و کثرت‌گرایی، اظهار داشت: به نظر می‌رسد هر یک از این سه نظریه پاسخی به این پرسش‌اند که آیا خداوند تجلی یافته است یا نه؟ از این رو، با یکی از این دو پاسخ مواجهیم. بنا بر نظریه‌ای، خداوند تجلی دارد و بنا بر نظریه دیگر، تجلی خداوند نفی می‌شود. از اثبات تجلی خداوند یا نفی آن به آسانی نمی‌توان یکی از سه نظریه بالا را نتیجه گرفت و بر کرسی اقبال نشاند، بلکه باید دید در هر نظریه‌ای چه تفسیری از تجلی ارائه می‌شود و نیز نظریه‌ای که منکر تجلی است چه سخن ایجابی دارد. این نکته را از آن رو یادآور شدیم که این نظریه‌ها را باید در پرتو آموزه تجلی و نوع تفسیری که از آن ارائه می‌شود، فهم کرد. دکتر قنبری افزود: نتیجه آنکه نظریه وحدت متعالی ادیان سرانجام ناخواسته به وحدت متعالی عرفان و کثرت ظاهری ادیان تن در داده و پلورالیسم دینی به کثرت ادیان درغلتیده است. به نظر می‌رسد ریشه اشکالات این دو نظریه در مبانی‌ای نیست که فریتوف شووان و جان هیک انتخاب کرده‌اند. ضعف این دو نظریه از آن‌روست که مفاهیم دوگانه خدا را که ناسازگاری درونی دارند، با هم جمع کرده‌اند و در عین حال می‌خواهند وحدت ادیان را نتیجه بگیرند.

همایش "ترجمانی متون مقدس" در اصفهان

سیدحسین اسلامی

روزهای چهارشنبه و پنجشنبه ۲۲ و ۲۳ مهرماه به همت دانشگاه آزاد اسلامی واحد خمینی شهر و مرکز تحقیقات رایانه‌ای حوزه علمیه اصفهان، همایشی با عنوان "ترجمانی متون مقدس" برگزار شد. نخستین روز این همایش، در دانشگاه آزاد خمینی شهر بود و ادامه آن در اصفهان پی گرفته شد.

در این همایش که به پاسداشت مقام علمی مرحوم آیت‌الله سیدعلی نقی فیض‌الاسلام برگزار شد، مقالاتی در باب ترجمه متون مقدس و ویژگی‌های آن با تاکید بر ترجمه قرآن مجید ارائه شد.

به مناسبت این همایش، مجموعه مقالات علمی با عنوان "یادگارنامه فیض‌الاسلام: جستارهای علمی و پژوهشی در باب ترجمانی متون مقدس"، در ۷۲۶ صفحه منتشر شده و حاوی ۱۷ مقاله در دو بخش است که خلاصه برخی از این مقالات به‌وسیله نویسندگان آنها در همایش ارائه شد. بخش نخست این یادگارنامه، دربردارنده سه مقاله است که به معرفی زندگی، ابعاد علمی و آثار مکتوب فیض اختصاص یافته است. دومین بخش حاوی ۱۴ مقاله است که هریک به‌نحوی مسأله ترجمه متون مقدس به‌ویژه قرآن، شرایط و دشواری‌های آن را بیان می‌دارد. نام مقالات و نویسندگان آنها به ترتیبی که در این کتاب آمده، به این شرح است: ۱- تأثیر پیش‌فرض‌ها در فرآیند ترجمه متون مقدس (سیدحسین اسلامی)، ۲- دیدگاه‌های فقهی درباره ترجمه قرآن کریم (سیدمحمدعلی ایازی)، ۳- گزینش متن مقدس برای ترجمه و لوازم کتابشناختی و نسخه‌شناختی آن (جویا جهانبخش)، ۴- خالت عنصر تفسیر در ترجمه کتب مقدس (بهاء‌الدین خرمشاهی)، ۵- روش‌ها و سبک‌های ترجمه‌های متون مقدس با تاکید بر ترجمه قرآن (محمدعلی رضایی اصفهانی)، ۶- تاریخ ترجمه قرآن در آسیا (علی رفیعی علامرودشتی)، ۷- تأثیر فقاقت در ترجمه متون مقدس (محمدعلی سلطانی)، ۸- راهنمای ترجمه موفق کتب مقدس: دستورنامه واتیکان (ترجمه احمد شهدادی)، ۹- فهرست‌نگاری ترجمه‌های قرآن کریم و دیگر متون مقدس (علی صدراپی خوبی)، ۱۰- نمایه‌سازی ترجمه و تفسیر متون دینی (محمد مرادی)، ۱۱- حقوق معنوی و متون مقدس (مهدی مهریزی)، ۱۲- تفسیر و ترجمه منظوم قرآن کریم (حامد ناجی اصفهانی)، ۱۳- تحول تاریخی ترجمه متون دینی: عوامل و زمینه‌های تاریخی (محمد نوری) و ۱۴- واژه‌گزینی در ترجمه متون مقدس به‌ویژه قرآن مجید (غلامعلی همایی).

ونسان برومر:

رفاقت بین خدا و بشر ضرورتاً باید آزادانه باشد

پروفسور "ونسان برومر"، استاد دانشگاه هاروارد و کمبریج و رئیس سابق انجمن فلسفه اروپا، در همایش آشتی با خدا، گفت: سعادت غایی بشر برخورداری از رفاقت عاشقانه با خداست.

وی که در جمع دانشجویان دانشگاه شیراز سخن می‌گفته تاکید کرد: انسان آن‌گاه از چنین رفاقتی با خدا برخوردار می‌شود که بین او و خدا یگانگی ایجاد شود. به این‌سان که خدا سعادت بشر را دغدغه خویش قرار دهد و بشر نیز سر به فرامین و دستورهای او نهد.

این پژوهشگر و نظریه‌پرداز برجسته فلسفه افزود: این یگانگی متقابل بین خدا و انسان ضرورتاً باید آزادانه باشد، به این معنا که هیچ‌یک از دو طرف نمی‌تواند دیگری را به محبت نسبت به خود مجبور کند.

پروفسور برومر گفت: نمی‌توانیم خدا را مجبور کنیم که به ما عشق بورزد؛ چراکه خدا در عشق و محبت خویش آزاد می‌ماند و عشق هم خریدنی نیست؛ از این رو نمی‌توانیم با انجام خواسته‌های خداوند، او را مجبور به محبت‌ورزی نسبت به خود کنیم و سعادت غایی را به‌دست آوریم.

وی ادامه داد: خدا هم در پی آن نیست که با اعطای رستگاری، محبت ما را کسب کند. اگر ما به جای خدا بهشت را دوست داشته باشیم، در این صورت تلاشمان در جهت علایق خاص خودمان خواهد بود و از علاقه به خداوند بازخواهیم ماند.

او با بیان اینکه با کوشش جهت جلب علایق شخصی خود نباید رفاقت با خدا را به‌هم زنی، ادامه داد: گناه اصلاناً حالت فسادی نیست که محتاج معالجه الهی باشد و خطا هم چیزی نیست که با تنبیه و امتناع پاک شود. وی دگرگونی و ندامت درونی بشر و نیز بخشش خداوند را مهمترین عوامل آشتی با خدا دانست و گفت: چهار تفاوت اساسی بین آشتی انسان با انسان و آشتی خدا با انسان وجود دارد.

برومر که سخنرانی قبلی خود را با عنوان "توستی با خدا و سنت‌های ابراهیمی"، در مؤسسه گفت‌وگوی ادیان ارائه کرده بود و خوانندگان اخبار ادیان گزارش کامل آن را در شماره پیشین این نشریه مطالعه کرده‌اند، در بیان این تفاوت‌ها گفت: وقتی فردی با انجام خطا و گناه به فرد دیگری آسیب می‌رساند، اگر رفاقت بین آن دو از آسیب مهمتر باشد، عفو و بخشش معنا پیدا می‌کند و از این رو در بشر رفع کینه ناشی از آسیب‌ها بسیار مهم است، اما گاهی بشر در آشتی نمی‌خواهد از خودخواهی دست بردارد و طرف گناهکار هم از سر خودخواهی حاضر به قبول اشتباه خود نیست، اما خداوند به‌آسانی می‌پذیرد و بسیار سریع‌الرضا است. البته نه به این معنا که خدا حتماً باید عفو کند بلکه آشتی باید با اراده انسان صورت بگیرد.

این فیلسوف پروتستان غربی ادامه داد: از طرفی، زمان آشتی بین دو فرد، انسان آسیب‌دیده از پشیمانی فرد گناهکار، آگاه نیست ولی خدا از درون و تغییرات انسان آگاه است، درحالی‌که بشر به‌عنوان یک شخص درگیر آشتی با خدا می‌شود، نه یک جسم متعلق به خدا.

وی در بیان بخش دیگری از این تفاوت‌ها گفت: گاهی در بخشش و آشتی بین دو نفر تنها چیزی که رخ می‌دهد، عفو فرد گناهکار است و لطمه‌ای که با این گناه به فضیلت‌های اخلاقی وارد شده است، جبران نمی‌شود، اما چون خداوند منشا خیر است، اگر عفو کند همه گناهان فرد گناهکار بخشیده می‌شود.

رئیس پیشین انجمن فلسفه اروپا با بیان اینکه عمده سعادت بشر در آشتی با خداست، به چگونگی پشیمانی بشر و تغییرات درونی پس از انجام گناه اشاره کرد و گفت: توبه مقام رفیعی است که هر کس به آن دست پیدا نمی‌کند و جزء دوم راه آشتی با خداست و از این رو پشیمانی باید اختیاری باشد و کسی را نمی‌توان با فشار وادار به توبه کرد.

پروفسور برومر ابراز داشت: هرچند خدا ما را به آشتی با خود مجبور نمی‌کند، ولی می‌تواند موانع این آشتی را از سر راه بردارد.

وی با بیان اینکه بشر در اثر اندیشه و کردار بد، شخصیت دروغینی پیدا می‌کند که برایش مقدس می‌شود، ادامه داد: در روند دگرگونی بشر سه مرحله تخلیه یا تخلی، تجلی یا جلوه گرفتن و جذب و وحدت پیدا کردن با خدا وجود دارد.

او گفت: بشر با تخلی و فارغ شدن از خود به پای خدا می‌افتد و اشک می‌ریزد، تا خود را بشوید، نه پای خدا را. استاد فلسفه دانشگاه‌های آمریکا ادامه داد: در مرحله تجلی، خداوند خود را به بشر عرضه می‌کند و بشر دست خدا را می‌بوسد، چراکه خدا با دستان خود به او کمک کرده است.

وی اضافه کرد: در مرحله جذب، انسان با بوسیدن لب‌های خدا با او وحدت پیدا می‌کند و خدا درون او راه می‌یابد.